

Gaetà Huguet i Breva, gran patrici castellonenc

Per Xavier Gimeno Alonso
Castello de la Plana, novembre 2007*

L'home i el seu context

Gaetà Huguet i Breva va naixer en Castello de la Plana el 24 de juliol de 1848, en la plaça Vella nº 4, lloc a on es troba hui l'edifici del Mercat Central, junt a la plaça Major. Fill de Ramon Huguet Gimeno, vingue al mon en el sí d'una familia acomodada, dedicada al començ i propietaria de terres rustiques i urbanes, en una de les rendes mes importants de la provincia.

Estudià en l'Universitat de Barcelona, en la qual es llicencià en Filosofia i Lletres en 1865. Acabats els estudis i en plena joventut embarcà cap a America Llatina a on va estar alguns anys eixercint la docencia, passant despuix als Estats Units, a on desenrollaria tambe l'activitat docent com a professor de frances en el Fort Edward's Institut de Nova York. Volia conèixer mon i vijà per diversos països, aplegant a dominar alguns idiomes. Pero a la fi tornà a Castello, la seua ciutat natal, en 1874, i es dedicà al comerç d'exportacio.

Gaetà Huguet Breva

Image del Fort Edward's Institut de Nova York

En la divisio territorial de l'any 1833 Castello es convertix en capital de provincia i passa de ser una poblacio menuda a una vila gran. La seua economia agraria tenia com a maxim exponent el conreu del canem per a l'elaboracio de corda i espartenyeria, per la qual cosa es produi un gran canvi a finals del segle XIX en l'introduccio del taronger, cultiu que guanyaria rapidament terreny de l'horta al canem, mentres que l'arros s'estenia per la marjal, i la vinya i la garrofera ho feyen pel secà. Esta alternativa agro-mercantil comportaria el

creiximent economic castellonenc. La poblacio, que sobre l'any 1900 era d'uns 30.000 habitants, estava integrada per jornalers (la majoria), llauradors en diverses propietats i tambe gent dedicada a activitats artesanals i a l'industria que naixia. L'agricultura comercial i d'exportacio era el motor fonamental de l'activitat economica; per eixe

motiu entitats ciutadanes de tot signe demanaven i reclamaven la millora de les infraestructures, especialment el port.

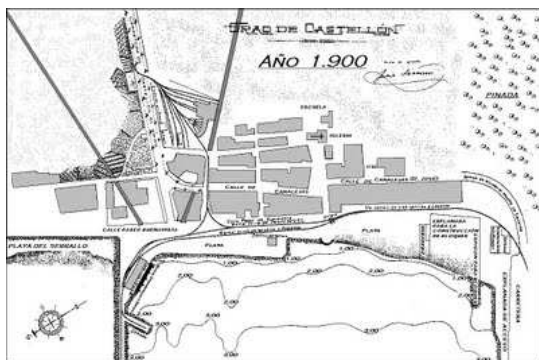
El comerç

Gaetà era un home ric, i al mateix temps tenia inquietuts, era mamprenedor i gojava d'una gran visió comercial, però sobre tot era un home en ideals i enamorat de la seua terra i la seua gent. Era capaç de noliejat barcos sancers per a exportar a America els nostres productes, al temps que encapçalava la Junta de Contribuents per a fer possible la construcció del port marítim (a principis dels anys huitanta del passat segle XIX, Huguet plantejà una campanya integradora de totes les forces socials per a aconseguir la construcció del Port de Castello); col·laborava en la creació d'entitats com la Cambra de Comerç i en unes altres infraestructures per al desenvolupament del nostre poble: va cedir uns terrenys a l'Ajuntament per a la construcció d'un gimnasi escolar; també defensava la construcció en l'Hort dels Corders d'una escola industrial, i la seua pròpia família va formar part del Gremi de Corders. Fou també un dels defensors incondicionals de que el Banc d'Espanya obrira sucursal en Castello i va formar part del seu primer consell d'administració.

Triant i encaixant taronja

Esta preocupació pel desenvolupament econòmic de Castello, ciutat a la qual volia veure convertida en verdadera capital cosmopolita i no com a una trista aldea provinciana, fou comuna per a tot el territori valencià. Huguet somiava en un Castello ric i en una Valencia prospera: "La nostra llavor no se llimitarà a les reivindicacions ètniques o històriques. Sabem que aquestes han de precedir a les econòmiques, però estem fonament convençuts de que tot ideal de cultura y tota aspiració autònoma y de llibertat d'un poble deuen vindre acompanyades de la sòlida base de son benestar econòmic...Associem, puix, les aspiracions de reivindicacions ètniques i autonòmiques a les de progrés de les indústries de Castelló primer, en los pobles tots de la regió valenciana seguidament, i vorem pronte figurar al nostre poble en lo concert dels pobles mundials, en lo lloch preferent...Los valencians estem ab motiu enorgullits de l'alvans de la nostra agricultura; alvans degut al nostre propi esforç y en lo qual no te art ni part lo govern central, que no mes mos servix d'estorb, porque los delegats ací sols poden vindre a aprendre, may a ensenyar..." (*Veu de la Plana*, 1916).

Plano del port de Castello de 1900

Respecte del port de Castello, una volta aprovades les obres pel govern central i per mig d'un diputat de Sogorp, Gaetà pagà la fiança provisional per a començar-les, tenint l'iniciativa de fer una subscripció popular -858 accions de 1.000 reals- per a finançar-les. Participaria en este projecte gent important de Castello, com ara: Fernando Gasset, Carlos Ferrer, Emilio Huguet (el seu germa), Gaspar Juan, Hipólito Fabra Adelantado..., però Gaetà adquirí la major part d'elles. Fou vocal electe de la "Junta de Obras del Puerto"

(1902), societat que gestionà tot lo referent a la construcció i desenvolupament del projecte portuari. Per desgràcia, Gaetà no va poder veure acabades les obres del port; en els anys trenta encara es feien obres en el Grau.

Un altre dels grans mèrits d'Huguet és, no sols haver tingut aquestes idees, sinó haver tingut la valentia i l'entrega de finançar-les en tot lo que feia falta.

Societat i política

El seu pensament es podia resumir en: un desig d'expansió i millora de Castelló, creixement i transformació de l'economia castellanenca (millorar la producció agrària, construcció del port, adequar les infraestructures, creació de la Cambra de Comerç), afrontar una reforma social en una millora de l'ensenyament per a lo qual feia falta la construcció i millora de col·legis i millorar la preparació del professorat, i la difusió dels ideals valencianistes i defensa de la llengua valenciana.

Caricatura de la revista satírica *La Flaca* en la que apareix Pi i Margall desbordat pel federalisme, representat per figures infantils vestides en els diferents trages regionals.

Des de la seua joventut, políticament s'identificà en el federalisme, s'afilià al Partit Federalista de Pi i Margall (aquell president de la I República espanyola que intentà construir un estat federal), fou president de la Lliga de Contribuents (1881). La seua entrada en la política va ser l'any 1882, reclamat pel sector dissident del progressisme de Francesc González Chermá, per a presentar una candidatura alternativa en les eleccions provincials. Fou el primer diputat republicà en ocupar el càrrec de diputat provincial (1890-1894); també va ser regidor de Castelló (1906). Com a diputat va fomentar la producció en incentius

econòmics i per mig de la concessió de premis a l'exportació, lluità contra la fil·loxera de la vinya per mig de l'experimentació, creà escoles agràries per a les quals cedia terrenys de la seua propietat a la Diputació, i vigilà els tractats internacionals per a l'exportació agrària.

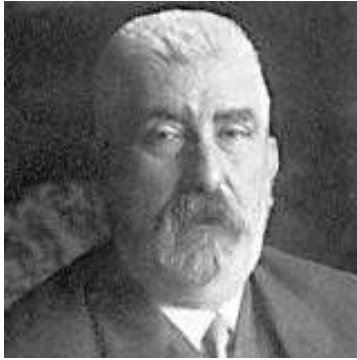
Políticament, Gaetà s'ana desplaçant cap al federalisme orgànic dels plantejaments de Figueras, acabant posicionant-se en el republicanisme progressista majoritari, mantenint l'ideari federal (regionalista).

L'ideari polític d'Huguet en la Diputació fou: fer menys política i més administració, denunciar als conservadors en majoria (cossiers i tetuanistes) i revisar l'estat financer, reclamar els deutes pendents dels ajuntaments i reduir el personal administratiu. Les discrepàncies polítiques l'enfrontaren a Fernando Gasset; mentre Gasset es fonamentava en l'unitat territorial provincial, Huguet optava pel regionalisme, reclamant la fi del centralisme: el provincialisme front al regionalisme, sense qüestionar en cap cas l'unitat de l'Estat.

Fernando Gasset

Salvador Guinot Vilar

El centralisme, per una altra banda, rebujava la llengua valenciana, a lo qual Gaetà contestava en *Valencia Nova* (1907) dient: “Pareix mentira qu’un dels signes de finura y d’educació siga parlar el castellá y aborrir la nostra nativa llengua, y el mal major ahon está es a Valencia ahon casi no se permetix parlar en valenciá més qu’als fematers. Yo me mossegue els punys perque Deu en lloch de ferme mercader y llaurador com soch no m’haja fet bon escritor que m’hagués fet algo de profit per les idees qu’arrailaes tinch en l’ànima...” Gaetà Huguet creïa poc en els partits i organitzacions i molt en la voluntat dels individus quan estos es proponen una causa ambiciosa; encara aixina, va fundar l’associació Joventut Regionalista (1909)

d’activitat lliteraria, junt a Salvador Guinot Vilar, carliste i rival politic, pero afi en el valencianisme, i es que per a Gaetà el valencianisme era lo primer. Un poc decepcionat per lo poc reivindicativa i compromesa politicament que resultà l’entitat, fundà en 1913, La Nostra Terra (societat lliteraria, fundada pels membres mes politisats de la Joventut Nacionalista de Castello; com a entitat participà en l’Acte d’Afirmacio Valencianista celebrat en Valencia l’any 1914); els seus objectius eren treballar per l’autonomia i per l’oficialitat de la llengua valenciana; va publicar una revista en el mateix nom, encara que seria de vida curta. Mes tart, junt al seu fill, tornarà a revifar i donar impuls al valencianisme en Castello per mig de la Joventut Regionalista (1916).

Els valencianistes de Castello aspiraven a la federacio de la nacionalitat valenciana en les demes nacionalitats iberiques, i inclus europees, “sense la humillant tutela de castellans ni catalans”, i duent com a estandart “nostra propia llengua valenciana ab nostra propia e intensa cultura casolana”.

El valencianisme i Constanti Llombart

La Renaixença valenciana tenia dos sectors, u, el conservador, encapçalat per Teodor Llorente, i l’atre, el lliberal, al front del qual estava la figura de Constanti Llombart. Gaetà Huguet seguix una evolucio pareguda a la de Llombart, fon intim amic d’ell i el recolzava des de Castello, arribant a viajar al Cap i Casal sempre que fora necessari per a visitar-lo.

Alternava les seues activitats professionals i politiques sense perdre mai el contacte en el moviment de la Renaixença que llavors experimentava la Llengua Valenciana i que prenia cos en la ciutat de Valencia. Seguint l’exemple de Constanti Llombart creà els Jocs Florals en l’Alcora i Castello (1892), i en Lluçena (1894). Organitava actes als quals convidava a Lo Rat Penat a visitar Castello. Patrocina premis en les edicions de 1921, 1923 i 1925 dels Jocs Florals organitzats per dita associacio.

Constanti Llombart

Encara que confessara no ser filolec, coneixia perfectament els problemes sobre l’orige de la llengua valenciana, que considerava autoctona, i sobre la denominacio que li donaven els nostres classics, i tenia idea dels canvis llingüistics des del llati a les llengües romaniques. El seu valencianisme no era una postura politica i

convenenciara, sino una convicció fundada en el gran amor a la llengua dels seus antepassats (l'exemple el tenim en el seu escrit publicat en 1920, en el *Bolleti* de la Societat Castellonenca de Cultura, pag. 197, que es cita mes avant).

A la mort de Constanti Llobart, Castello es posa de dol, per respecte a qui se sabia que era intim amic de Gaetà Huguet, puix ya llavors este castellanenc era una de les persones mes ilustres, respectades i volgudes de la ciutat. Els titulars dels diaris d'aquells dies feen referencia a la mort del patriarca de les lletres valencianes i fundador de Lo Rat Penat. Es celebraren certamens i actes en homenage a Constanti, impulsats pel seu amic.

Capçalera del semanari *Patria Nova*

Organisat per Patria Nova en 1925 (Patria Nova i Joventut Valencianista foren patrocinadores d'accions que abocarien en l'acort ortografic de 1932, la porta que s'obria a la despersonalisacio llingüística del valencià i a la substitucio dels criteris autoctonistes sobre l'identitat de la llengua valenciana i la seua codificacio -marcats per Lluís Fullana-, que serien substituïts per l'importacio de les normes ortografiques de l'Institut d'Estudis Catalans, explanades en alguns retocs en les "Bases Ortografiques de 1932"), es convocà un concurs

d'himnes nacionals valencians, que fon generosament dotat pel patrici Gaetà des de Castello de la Plana. El veredict de jurat donà com a guanyadora la composicio titulada "Vent de Ponent", escrita en les normes de 1914 del pare Fullana, les primeres estrofes de la qual diuen:

“¡Vent de ponent!...
¡Vent de ponent!...

Llauradors, nòstra terra perilla;
Germanats l'amor sant defensem;
Vil estrany magansés nos humilla...
¡Valenciàns, per la Patria breguem!

¡Defensem la nòstra casa,
gèni i llengua, sang i rassa!
¡Per honor y dignitat!
¡Per la santa llibertat!...”

Opinions en premsa i revistes

Edità i participà en algunes revistes de l'epoca: treballà com a redactor en la *Revista de Castellón* (1881-1883), escriví articuls de premsa en *Ayer y Hoy* (1902) titulats "Notes valencianistes", col·laborà en *Arte y Letras* (1911-1915)..., pero destaca la publicacio *Veü de la Plana* (1916), semanari fundat per ell, el qual adoptà l'ortografia proposta per Lluís Fullana.

En les planes de la *Revista de Castellón* (1882), apareixen articles sense firmar en el següent sentit: “Lo desenvolupament y defensa dels interessos de la agricultura, comerç é indústries regionals”, “Estimulant á la juventud al estudi de la historia local pera que deprenha á honrar la memoria dels grands patricis valencians”, “Procurant lo perfeccionament y generalizació de la nostra llengua”, “La celebració de societats regionals á hon concurrirren los productos de les tres provincias”, “La reconstitució de societats economicas, que tingueren ses assemblees anyals en la metròpoli” o “La fundació, en totes les viles importants del antig regne Valenciá, de societats análogues á la del Rat-Penat de Valencia á hon se congregarent tots les amadors de les glorias valencianes”. L'autor dels mateixos pareix ser que fon Gaetà Huguet Brea.

En un article seu escrit en *El Liberal* l'any 1893, titulat “En honor del poeta Llobart”, entre moltes altres coses, diu:

“En estes circumstancies excepcionals fon quand aparegué en escena la simpática figura de Constantí Llobart, d'este home extraordinari que naixqué y vixqué sols pera amar á la Patria Valenciana y que acaba de morir extenuat pel treball excessiu de ses múltiples mampreses patriótiques.

Enflamat son cor pel foch del patriotisme y sense més mijos y prestijis que l'amor a la Terra Valenciana, y comprenent la necessitat d'aunar los esforços dels amadors de les nostres glorias, dirigí tots los impulsos de la seua voluntat de ferro á la creació d'una gran associació valencianista, ahon poguerent reunir-se tots los bons valencians, y d'ahon ixquerent totes les patriótiques manifestacions del present renaiximent.

L'exit més complet coroná sos esforços, y en l'any 1879 fon inaugurada baix lo gloriós titol de ‘Lo Rat Penat’.

[...]

Ha mort ja Llobart á la prematura edat de 43 anys estenuat per l'excessiu treball dedicat exclusivament á enaltir les glorias de Valencia, quan encara tant se podia esperar de son ardent patriotisme.

Ha mort cobrint de dol y tristor á tots los bons valencians; pero sa memoria será eterna y viurá mentrimentres alene un sol cor honrat en esta nostra Patria Valenciana”.

En *Ayer y Hoy*, l'any 1902, explica el seu concepte sobre la llengua, a la que no considerava procedent denominar catalana, sino valenciana: “Dés de lo siglo XIII ha vingut anomenant-se ab lo nom generic de llemosina y més tart de valenciana, sens que mai los escriptors classichs valencians l'hagen baptejada ab lo nom de catalana. Crech per lo tant que los moderns que res ó molt poch encara havem fet per son poliment y conreu no tenim lo dret de cambiar-li el nom, qual cambi implicare lo regoneiximent de la propia impotencia pera continuar l'obra gloriosa dels nostres predecesors”.

Articul de Huguet a la mort de Llobart en *El Liberal*

Aclarim que en temps de la Renaixença, una corrent d'opinió denominava "llemosí" al referir-se a la llengua valenciana i esta paraula fon usada tambe per alguns catalans com a terme neutral.

En *Revista de Castellón*, l'any 1913, en un articul titutal "Valencià imitant altres llengües", dia:

"Tant dolça, espiritual y polida degué semblar la nostra llengua al mes portentós enginy de les lletres castellanés, al immortal Cervantes, que li feu esclamar en la seua obra "Pérsiles y Segismunda", que la valenciana parla la reputaba la mes graciosa del mond; y el concepte ventajós que de la nostra literatura en la XVI centuria tenien format tant Cervantes com Garcilaso de la Vega (princep dels poetes castellanés), se pot condensar en los elogis que de la nostra obra mestra "Tirant lo Blanch" ne fa'l primer en "Don Quixot de la Mancha" y en lo fet que'l darrer copiá testualment en ses églogues molts versos y esparses del divinal poeta valencià Ausias March".

En *Las Provincias*, l'any 1914, contestava a un tal Eugénic, possible pseudonim, defensor de l'unitat llingüística: "Lo perill gros, lo qui al nostre modo de vore requirix totes nostres forces, totes nostres energies per a combatirlo sens tregua ni descans, es lo perill del catalanisme. Y al parlar de catalanisme com á perill, no volem fer menció del catalanisme germá, d'aquell que en lo segle XV y XVI regoneixé la nostra independéncia llingüística y la nostra supremacia lliteraria...Ací fon imprés lo primer llibre d'Espanya, havent ho sigut pera eterna gloria nostra en llengua valenciana..." ("Los valencians i valencianistes de Castello", *Las Provincias* nº 17422, 11.6.1914).

En *Arte y Letras* (nº 6, 1915) i en l'articul titulat "Orientacions valencianes. Dedicat a la Joventut", diu:

Publicacio de "Orientacions valencianes. Dedicat a la Joventut", en *Arte y Letras*

"...lo nostre renaiximent literari ha sigut plenament consagrat; que l'espiritual estol dels nostres novells poetes y escriptors de tota classe no sols ha anat conseguint netejar de barbarismes la nostra parla y crear un llenguage cada dia mes polit i cult, sinó qu'ha despertat l'entusiasme per les nostres glories; ha engrandit l'amor a la Nostra Terra, y ha preparat les consciéncias y els cors a la concepció y reivindicació de la Patria Valenciana dins l'Estat Espanyol".

En 1915, la revista *Patria Nova* dia d'ell: "Hi ha persones que sintetisen un poble. La ciutat de la plana sempre ha estat sintetisada per lo gran patrici valencià En Gaetà Huguet. Havem aplegat i'l havem abraçat; semblava abraçavem a la patria valenciana".

Tambe Gaetà fa un elogi a l'acort de l'Ajuntament de Valencia respecte de l'iniciativa del seu alcalde Faustí Valentín a favor de l'ensenyança de la llengua valenciana: "La vòstra proposició de fer obligatòria la ensenyança de la llengua valenciana en les escoles de la Metròpoli te un relleu tant gloriós y de tanta significant magnitud, no sols, pera els que nos honrem ab lo dictat de republicans federals, sinó pera tots els

valencians....” (*Heraldo de Castellón*, nº 9105, 1918). Desafortunadament dit acort no es portaria a terme.

Veü de la Plana

Els seus objectius (*Veü de la Plana*, nº 1, 25 març 1916): “Volem y desigem, dit en altres paraules, lo renaiximent de la grand familia valenciana, del grand poble valenciá. Los que ací nos congreguem y acaronem dins d'aquesta societat que diem regionalista, com podriem anomenar autonomista o nacionalista, portem al cor empeltat l'amor a la nostra Terra, y l'odi africá al Centralisme; convençuts que d'ell brillen lo decaïment de la nostra raça y l'anemia moral del nostre poble...Aspirem a que la nostra llengua vernácula siga sola la parlada en la nostra llar; pels nostres camps y en les nostres viles; que siga ensenyada en les escoles publiques; en los instituts y universitats...”

El seu ideari, “Los nostres ideals” (*Veü de la Plana*, nº 1, 25 març 1916): “Viure, resurgir, tornar a ser los valencians dins d'Espanya lo que fon la nostra Nació Valenciana en la quinzena centuria dins la grand Confederació Aragonesa.”

Nota de redaccio (*Veü de la Plana*, nº 6, 26 d'abril 1916): “Esta redacció no acépta, de cap manera, que se considere al Reyne de Valencia com part de terres catalanes. Ab tota la dignitat y serenitat que dona lo dret y la raó, rechaza esta apreciació com ya feu en números passats”

Resposta a la conferencia de Miquel Durán, feta a l'Ateneu Barcelonés (*Veü de la Plana*, nº 11, 3 juny 1916): “Existeix en Catalunya una tendència prou marcá a dir qu'els valencians som catalans y que la llengua que nosatros parlém es la catalana. Y es lo trist que alguns valencians, entusiasmats del espléndit resorgiment de Catalunya, accepten eixa teoria plens de satisfacció y apleguen a nominarse catalans, renegant de la personalitat del Reyne de Valencia”

Front al pancatalanisme, el regionalisme valenciá d'Huguet prenía posicions davant de Barcelona, dient: “Fon un èrro de Cambó sostindre en les Corts Espanyoles qu'era potestatiu en los catalans respetar o llevar l'autonomia al reyne de Valencia...hagués sigut un fet insolit l'anulacio d'una nacionalitat ya creada que mes pronte o mes tard hagués segut recobrada”.

I denunciava les intencions dels pancatalanistes, dient: “L'idea dels chauvinistes catalans de estendre lo mantell de la seua nacionalitat per damunt de la nostra patria i que trove eco en alguns valencians fills de catalans, no solament la considerem humiliant sino que destructora dels mes cars dels nostres ideals. Si ella, contra lo que esperem, prengues cos a Valencia, los de Castello nos fariem independents i la combatriem dasta quedarne hu dels nostres”. Gaetà Huguet, en una carta dirigida al pancatalaniste Daniel Martínez Ferrando (*Veü de la Plana*, nº 27, 21 d'octubre 1916)

“Los nostres ideals” en la *Veü de la Plana*

La llengua en Castello

En Castello (1919-1936) n'hi havia tres corrents respecte a la nostra llengua, per una banda, estava Josep Nebot, donant preeminència al castella com a "llengua culta", per una altra, Salvador Guinot, en idees unitaristes entre el valencià i el català, encara que no l'impedíx posicionar-se contra l'atropell que considera es l'unificació ortogràfica i totes les propostes lingüístiques de Pompeu Fabra, i finalment, Gaetà Huguet, que defenia la valencianitat de la llengua.

Del gran amor que tenia a la nostra llengua (la valenciana, no la de Barcelona) es espillà la següent cita d'un escrit seu publicat en 1920, en el *Bolletí* de la Castellonense, titulat "La nació valenciana": "...aquesta polida y gloriosa llengua nostra valenciana que al segle XV era igualment entesa per tota la costa llevantina com França, el Vaticà, hon era parlada per lo sant Pare y sa cort, torna de nou a pujar al cel envolta en l'encens de les nostres esglésies per a pujar al cel en la mateixa llengua de mel que los àngels parlen...despertar a la estudiosa joventut valencianista per que batisca un trono d'amor a la gloriosa "Personalitat Valenciana" lliure de tuteles que, quand mes afines mes taquen y deshonren".

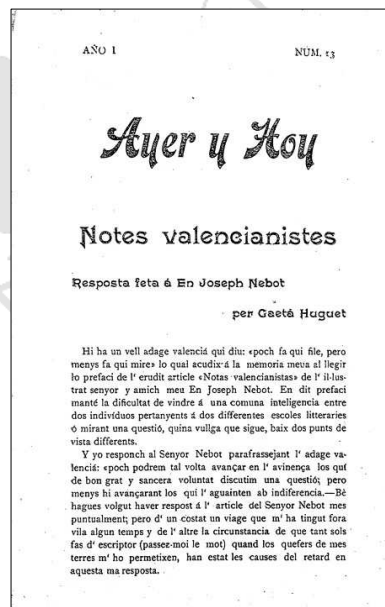

Sagell de la Societat Castellonense de Cultura

La Societat Castellonense de Cultura es fundà en 1919 baix el nom en castella de "Sociedad Castellonense de Cultura" (Gaetà s'encarregà de canviar-li el nom al valencià), conformant la seua primera junta: Salvador Guinot, com a president, Joan B. Carbó, vicepresident, Lluís Revest, secretari i Ricart Carreras i Àngel Sánchez Gozalbo, vocals, despuix entraren, Gaetà Huguet Breva, Josep Pascual Tirado i V. Calduch. El primer bolletí aparegué en 1920, una publicació mensual durant els primers anys. Gaetà, va ser soci fundador de l'Ateneu de Castello, instituint els primers cursos de valencià en la ciutat.

Gaetà Huguet polemizà respecte de la llengua en el vilarrealenc Josep Nebot, en qui discrepava. Huguet pensava que tant el valencià com el castella havien d'estar al mateix nivell, cosa que no passava perquè el castella era la llengua oficial i les publicacions es feyen casi totes en esta llengua. Nebot, per contra, dia que els valencianistes veen al castella com a una llengua devoradora, se queixava de la catalanisació del valencià per tal d'apartar-se del castella i acusava a Gaetà d'acatalanat. En eixa època la llengua valenciana era utilitzada fonamentalment per alguns periodics i revistes satíriques, o bé en obres poètiques de certamens literaris, quedant reduïda practicament al camp literari. Huguet clarament bregava per la cooficialitat de les dos llengües i per un idèntic estatus per a les dos.

Gaetà, manifestava que la llengua era l'instrument principal per a seguir treballant, per lo tant, proclamava la necessitat d'una gramàtica, d'un diccionari, ajudes per al seu estudi i de classes de valencià en l'universitat i en els instituts.

Litigi dialectic entre Josep Nebot i Gaetà Huguet sobre la llengua valenciana

Deixà varies obres i aportacions relacionades en la llengua, fent, entre altres coses, recopilació de fraseologia popular, publicant-la en *Artes y Letras* (1911) i en el *Bolletí* de la Castellonenca. Publicà també el seu poema “La canço de l’arbre”, la qual va dedicar als infants de les escoles valencianes i als fills dels llauradors, i que va ser també protagonista de la festa que a la fi de maig organitzava l’Ajuntament de Castello en el passeig de Lledó. Est himne es publicava en el nº 4 de la revista *Germania* (juny de 1925), orgue de la joventut ratpenatista, precedit per un preambul en el que llegim entre altres lloances: “...les estròfes de esta composició plena de patriotisme i amor a la terra”.

Es l’autor també d’un “Programa de Resurximent Valencià”, dedicat a la joventut, en el qual fa especial menció a la necessitat de recuperar el passat iber del poble valencià que sense dubte, dona carisma i importància a la nostra personalitat com a poble (*Germania*, 1925).

Gaetà i Lluís Fullana

Lluís Fullana i Mira

Gaetà Huguet, també va ser íntim amic del pare Fullana, Lluís Fullana i Mira (Benimarfull 1871-Madrid 1948), i entusiasta propagandista de la seua Gramàtica (la llibreria de la viuda de Ramon Ortega de València publicà el *Compèndi de la Gramàtica Valenciana*, 1922), de la qual Gaetà costejà una edició popular de tres mil exemplars i va obsequiar en uns centenars de tan “estimable obra didàctica” a la Societat Castellonenca de Cultura. El propi Fullana li dedicà unes paraules d’agraïment l’any 1921, per haver cobert les despeses de l’edició de la gramàtica, considerant a Gaetà com el “Patriarca del Renaixement l·literari valencià”. En la dedicatoria que fa l’autor a Huguet explica l’idea d’esta obra “per a propaganda i divulgació d’esta nostra amada llengua”.

L’any 1918 Fullana llegia una conferència en la Diputació Provincial de València que titulava “La cooficialitat de la Llengua Valenciana”. Raonant sobre les quatre opinions dominants respecte a la llengua que deu mantindre’s com a oficial en el Regne de València: la castellana, la catalana, la valenciana, i la valenciana i la castellana per igual, conclou que lo més lògic i posat en raó es la cooficialitat del valencià i el castella. Xixanta anys més tard, l’any 1982, vindria a donar-li la raó l’Estatut d’Autonomia de la Comunitat Valenciana en l’article setísim, que diu: “Els dos idiomes oficials de la Comunitat Valenciana són el valencià i el castellà. Tots tenen el dret a coneixer-los i usar-los”.

El pare Fullana, en la seua obra *Temes pràctics per a l’ensenyança de la Llengua Valenciana* (1926), en l’agraïment al patrici Gaetà Huguet, podem palpar el seu amor patri:

“Permitiu que, atra volta, vos dedique dos paraules d’agraïment al posar fi a l’impressió d’esto Treball, encaminat tot ell a favorir i facilitar l’ensenyança de

Lluís Fullana, autor del *Compèndi de la Gramàtica Valenciana*

nòstra Llengua Valenciana; puix sou vos l'inspirador d'ell i sou protector, baix tots els seus esguards; podentse i diventse dir que per vos i rònegament per vòstra grandea de sentiments i per vòstre sempre viu i jamai esmortit entusiasme a favor d'esta llengua, tantes vòltes engrandida i santificada per aquell estòl d'insignes valencians que ompliren d'honor i glòria la seua patria, ixen huí a la llum estos Temes pràctics, per a que s'en puguen aprofitar tots els que senten encara bullir en lo seu pit l'amor per l'Història, per les costums i per la passada grandea del seu antic Realme”.

Agraïment de Lluís Fullana a Gaetà Huguet, patrocinador de l'edició del *Compendi de la Gramàtica Valenciana*, 1922

Lluís Fullana, regentà la catedra de Llengua Valenciana en l'Universitat de Valencia durant 10 anys, des de 1918 fins que el govern de la dictadura de Primo de Rivera la suprimira en 1928.

El pare Fullana, eminent home d'estudi i filolec, vinculat a Lo Rat Penat -societat de la qual era Soci de Merit des del 12 de juny de 1913-, durant sa vida va escriure obres religioses, d'història valenciana i moltes referents a la llengua valenciana; com dia ell, guanyant-li hores al temps i cremant molts cresolets d'oli i furtant hores a la son.

D'entre les principals obres del Pare Fullana al voltant de la llengua, destaquen les *Normes Ortogràfiques* (1914), la *Gramàtica Elemental de la Llengua Valenciana* (1915), el *Vocabulari Ortogràfic Valencià-Castellà* (1921) i la *Ortografia Valenciana* (1932). Joan S. López i Verdejo, en el seu treball "Introducció a la Lexicografia Valenciana", diu: "L'ortografia, la gramàtica i el vocabulari, junt als atres estudis llingüístics podien haver segut els fonaments d'una normativisació llingüística valenciana a principis del segle XIX" (Real Academia de Cultura Valenciana,

serie Filologica nº 13, Valencia 1994).

Mestria i plenitud

En els ultims anys de sa vida, Gaetà es dedicà a escriure articuls i a donar classes de llengua valenciana, inculcant valiosos coneiximents a discipuls seus com Lluís Revest i Corzo, autor de *La Llengua Valenciana, Notes per al seu estudi i conreu* (1929), o Angel Sánchez Gozalbo, entre uns atres. Les tertulies formatives en sa casa eren freqüentades tambe pel seu amic Salvador Guinot Vilar, entre molts atres; confiava el mestre que ells constituïren la nova generació de valencianistes en Castello. Els convidava a sa casa i anava a sovint d'excursió en ells.

Preocupat per l'anarquia ortogràfica treballà per conseguir la seua unificació i contactà en el grup redactor de la revista *Cultura Valenciana* en el proposit de confeccionar un "Directori Ortogràfic Valencià", pero la mort el sorprengué el mateix any en que impulsà dita mampresa, la qual a la fi no arribà a tindre exit.

Escrivia Lluís Revest (en un articul del *Bolleti* de la Castellonenca) a la mort de Gaetà estes paraules: "Caigue aquell home a qui l'apassionament generos per una idea fon esdevenir simbol a qui un poble sancer anomena Patriarca de son matern parlar. Fon l'enamorat cavaller del verb valencià, dic, de la regio valenciana".

Fins la mort de Gaetà, el 26 de novembre de 1926, el catalanisme no va irrompre en Castello. Just moria la vespra del dia en el que el pare Fullana prenia possessio del seu silló com a acadèmic de la Real Academia de la Llengua Espanyola en representació de la Llengua Valenciana, llengua que en aquell temps tenia reconeixement oficial.

Hem de dir que Huguet no mai fou el típic milionari excèntric i egoista de bojaques tancades, sinó que gastà lo que considerà necessari, i més, en el desenvolupament d'unes idees que tenien com a principal beneficiària a la societat, i no ad ell mateix.

El llegat de Gaetà Huguet

Gaetà Huguet Segarra

El llegat de Gaetà Huguet Brevà, es concretà especialment en l'obra de son fill, Gaetà Huguet i Segarra (Castello, 1882-1959) durant el temps de la II República. De son pare va heretar les idees polítiques i socials, la seua passió valencianista i l'amor a la llengua del seu poble -tal volta en una altra orientació i concepció-, i el profund sentit religiós que marcarà la seua vida i del qual encara donen testimoni els seus parents.

Gaetà Huguet Segarra, no era son pare, i encara que identificat en el nacionalisme valencià d'aquell, mai actuà en un ferm aplom que l'apartara de la subordinació cultural al catalanisme que innocentment acabà potenciant en iniciatives com l'elaboració de les Bases del 32 que amparà baix el seu mecenatge, o l'orientació que la fundació que du el seu nom encarrilà una vegada mort. Fou una figura també molt popular pels seus mecenatges i per les seues

iniciatives culturals i literàries, encara que se distingirà més com a polític que com a escriptor: d'ell només es coneix un llibre titulat *Els valencians de secà*.

Sabem que n'hi ha dos fundacions Huguet, una dedicada al pare i l'altra al fill; però la manca de transparència i de confiança en les institucions procatalanistes (no oblidem que l'any 2001 l'alcalde de Castello autorisà l'obertura d'una seu per a l'Institut d'Estudis Catalans en la capital de La Plana en un edifici de propietat municipal), impedeix fer un seguiment o fiscalització per a comprovar si ha seguit traïcionada l'última voluntat de Gaetà Huguet Brevà. Lo que sí està clar és que entre les persones que han estat al front de la Fundació Gaetà Huguet en el passat (Joan Fuster, entre uns altres) i les que poden hi haure ara, cap la possibilitat de que estiguen utilitzant de manera indeguda el nom del patriarca del valencianisme per a impulsar aquelles activitats que precisament denunciava en vida, fent creure que en el fons ell era partidari de l'unitat de les llengües valenciana i catalana.

La fundació a nom del pare (*Fundación Cayetano Huguet Brevà*) desaparegué en desembre de 1999 (DOGV nº 3.654 de 28.12.1999, Notificació de la Conselleria de Justícia i Administracions Públiques) i els béns restants passaren a l'Estat (BOE nº 224 de 18.9.2001, Resolució del Banc d'Espanya), per abandonament dels seus patrons i manca de recursos. En canvi, la fundació a nom del fill segueix promovent activitats i premiant al catalanisme (nomenament de "valencià de l'any", per exemple).

El nostre gran patriarca està soterrat en el cementeri municipal de Castello, pero no busqueu la llapida d'en Gaetà Huguet Brevà en el panteo familiar, perque no la trobareu: no en te, i nomes es pot llegir la següent inscripcio:

Si provar vols el amor.
A qui be't vol i no't veu.
Digues ab tota fervor.
Lloat sia lo nom de Deu.
G. Huguet

ORACIO DELS HUGUET

Deu i Senyor de tot quant hi ha creat.
Beneiu el pa de la nostra taula.
Doneu-lo al pobre i menesteros.
Torneu la salut al malalt de cos i anima
i la llibertat als pobles oprimits;
vostra proteccio al orfe i desvallgut
i siga per sempre lloat i beneit el vostre sant nom
per totes les criatures de l'Univers, amen.

---

* El present treball fon publicat en el Llibret de la Gayata numero 1, "Branca de la Ciutat", en les Festes de la Magdalena 2008 de Castello, i ha segut revisat en setembre de 2013.

BIBLIOGRAFIA

AGULLÓ PASCUAL, J. Benjamín. *Biografía de Lluís Fullana Mira, O.F.M.* Ed. Del Senia al Segura, Valencia 1998.

CUCÓ, Alfons, *El valencianismo político 1874-1939*. Ed. Ariel. Barcelona, 1977

HERRÁIZ, Josep L. i REDÓ, Pilar. *Republicanisme i valencianisme (1868-1938): La família Huguet*. Col. Sapientia nº 2, Ed. Universitat Jaume I - Fundació Huguet, Castello, 1995.

RAMOS ALFAJARÍN, J. Rafael, *La qüestió lingüística en la premsa de Castelló de la Plana (1834-1938)*, Ed. Diputacio de Castello. Col. Universitaria. Castello, 1989.

VV.AA. *Renou*, nº 41, novembre 2001, Assoc. Cult. Cardona i Vives de Castello, i *Renou*, nº 42, març 2002, Assoc. Cult. Cardona i Vives de Castello. Articals al voltant de Gaetà Huguet i el seu temps dels autors (per orde alfabetic): Salvador Bellés, Joan Ignaci Culla Hernández, Domingo Gimeno Peña, Josep Mª Guinot i Galàn, Juli Moreno i Moreno, Mª Teresa Puerto Ferre, Carles Recio, Joan Batiste Sancho, Vicent Saura Pitarch, Vicent L. Simó Santonja...

ARCHIU DIPUTACIO PROVINCIAL DE CASTELLO. *Heraldo de Castellón*, nº 10577 de 14.12.1923 i nº 10582 de 20.12.1923, "Castellón ante el regionalismo".

Ecrits de Gaetà Huguet Breva en premsa i revistes:

- *El Liberal*, diari politic de Castello, 18 de maig de 1893.
- *Ayer y Hoy*, revista, numeros 7 i 13, respectivament de 1 de març i de 1 de juliol de 1902.
- *Revista de Castellón*, numeros 24, 25 (1913) i 49, 51 (1914).
- *Arte y Letras*, revista, numero 1, del 1 d'abril de 1911, i numero 6 de 10 de maig de 1915.
- *Veü de la Plana*, numero 1, de 25 de març de 1916, i numero 27 de 21 d'octubre de 1916.
- *Germania*, revista de les Joventuts Ratpenatistes, numero 15, de 15 de novembre de 1925.